

De sidste Maaneder af Aaret 1901 har beriget den danske historiske Litteratur med forskellige vigtige Værker, dels Udgaver af Kilder, dels Fremstillinger. Til de første hører Prof. Kr. Erslevs Udgave for det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog af *Testamenter fra Danmarks Middelalder indtil 1450*. Udg. har, paa Grund af dens særlige Karakter, udsondret denne Gruppe af Kilder fra sit Repertorium diplomaticum Daniæ mediævalis som en Samling for sig, til hvilken der i Repertoriet paa Tidsstedet kun henvises. Samlingen har en meget stor Betydning for Kendskabet til vor Middelalder, baade i personal- og lokalhistorisk, men navnlig dog i kulturhistorisk Henseende, og den mønsterværdige Sagoversigt vil i en fortrinlig Grad lette Brugen. Til Udgaven af Teksterne har Prof. Gertz ydet sin sagkyndige Bistand. Dernæst bør fremhæves de af Rigsarkivet ved dets Chef C. F. Bricka udgivne *Indberetninger fra Charles de Dançay til det franske Hof om Forholdene i Norden 1567—1573*. Dançay var i en lang Række af Aar fransk Resident i København; hans Legationsarkiv blev efter hans Død 1589 ikke ført til Frankrig, og to af hans Kopibøger forblev i Norden; den ene af disse, der omfatter Aarene 1575 og 1580—86, er havnet i det kgl. Bibliotek i Stockholm og allerede 1824 udgivet, den anden, der opbevares i det danske Rigsarkiv, er den, som nu er offentliggjort, efter dog forinden delvis at være bleven benyttet, især af svenske Historikere. Brevenes Hovedinteresse knytter sig til de diplomatiske Forhold imellem de nordiske Riger, Frankrig, Polen og Hansestæderne i Aarene før og efter Stettinfreden; med Hensyn til de indre Forhold er Oplysningerne rigere for Sveriges Vedkommende end for Danmarks, hvad der naturligt ligger i de store datidige Bøydninger i Sverige; i Danmark ser Dançay tilbage paa Rivningerne mellem Adelen og Frederik II som et tilbagelagt Stadium, og fremhæver ofte, hvorledes alt nu er i Ro uden Udsigt til Forandring; dog indeholder Samlingen nogle Bemærkninger af Interesse ogsaa om de indre Forhold, derimod saa godt som ingen Karakteristikker af de ledende Personligheder. — Af de fremstillende Arbejder bør først nævnes Prof. Troels

Lunds 14de Bog af hans *Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16de Aarhundrede*. Med dette Bind har Forf. ført sin Fremstilling af *Det daglige Liv* til Ende, og dette i sit Anlæg og sin Udførelse saa mærkelige og enestaaende Arbejde i dansk Litteratur er saaledes bragt til Afslutning. Bindets Indhold er ogsaa *Livsafslutning* 3; det behandler Død og Begravelse. I Lighed med de tidligere Dele har dette Bind et dobbelt Maal. Det vil fremstille de enkelte Sædvaner og Skikke, der knytter sig til Emnet, men det vil tillige vise disses Forbindelse med Fortiden eller Brud med denne og give Indblik i Folkets Psykologi. Det er næppe sikkert, at alle Forf.'s Betragtninger vil kunne staa overfor en kritisk Prøvelse, og særlig synes han ofte for tilbøjelig til at lægge en dybere Betydning ind i visse Fænomener end de har haft, ligesom Fremstillingen vilde have vundet ved ikke at være saa bred. Men disse Indvendinger formindsker dog ingenlunde Værdien af et Værk, der helt igennem er baaret af et aandfuldt, selvstændigt Syn og søger at drage en dyb historisk Forstaaelse af Tidsalderens Væsen ud af alle dens Fremtoninger, ligesom det er bygget paa de mest udstrakte Studier. Af en ganske anden Art, men af ikke mindre Interesse, er Prof. Kr. Erslevs Skrift: *Frederik IV og Slesvig. En historisk Fortolkning af Arvehyldingsakterne af 1721*, udgivet som Universitetsprogram til Reformationsfesten 1901. Det giver en ny og i alt væsentligt uden Tvivl rigtig Opfattelse af de meget omstridte Akter; der er dog saa meget mindre Grund til her at gaa nærmere ind derpaa, som Skriftet allerede nu har tildraget sig saa stor og almindelig Opmærksomhed. Et Hovedværk for Sønderjyllands Historie er dernæst den af Franz v. Jessen redigerede *Haandbog i det nord-slesvigske Spørgsmaals Historie. Dokumenter, Aktstykker, Kort og statistiske Oplysninger vedrørende Sønderjylland. Udgivet af de samvirkende sønderjydske Foreninger*. Dette Skrift er af den største Værdi baade i national og i videnskabelig Henseende; det vilde være for vidtløftigt her at opregne alle de fortræffelige Artikler, det indeholder, forfattede af udmærkede Videnskabsmænd og særlig sagkyndige; saa meget skal kun siges, at det giver mere end

selve Overtitlen lover, idet det ikke alene er Nordslesvigs Forhold, men hele Hertugdømmets Historie, der belyses i etnografisk, sproglig og politisk Henseende. — For det 19. Aarhundredes Vedkommende er der endvidere Grund til at henlede Opmærksomheden paa Overlærer Karl Schmidt's *Meddelelser om de Begivenheder, som knytter sig til de fremmede Troppers Ophold i Danmark 1808*, et særdeles flittigt Skrift, der paa Grundlag af danske og fremmede, ogsaa utrykte Kilder nøje fremstiller den ejendommelige Episode, der skyldtes de spanske Troppers Sendelse til Danmark af Napoleon og deres Oprør mod Kejseren. Endelig skal bemærkes, at af *Danmarks Riges Historie* er den første Del, der er forfattet af Prof. Joh. Steenstrup, naaet frem til Afslutningen af den 3dje Bog med Aaret 1157.

Den danske personalhistoriske Litteratur er blevet forøget med et nyt Tidsskrift: *Personalhistoriske Samlinger, udgivne af Th. Hauch-Fausbøll*. Det udgives maanedsvist og falder i to Dele; den første omfatter mindre Afhandlinger og Meddelelser af genealogisk og biografisk Art, den anden er en Slægthaandbog, der skal give et Register over ansete Familiers nuværende Medlemmer samt Fortegnelse over herværende, ikke naturaliserede fremmede Adelsslægter samt Stamhus- eller fideikommisbesiddende Familier.

Ogsaa den nyeste svenske historiske Litteratur har forskellige Skrifter af Interesse at fremvise. Kammerraad Dr. Gabriel Thulin har udgivet *Utredning rörande Patronatsrättigheterna i Skåne, Halland och Bohuslän*, med tilhørende *Samling af Urkunder* vedrørende samme Emne (Stockholm, 1901). Det meget grundige Arbejde, der er en Frugt af adskillige Aars Studier i danske og svenske Arkiver, vil have en stor Betydning for Kendskabet til Udviklingen af de kirkeretlige Forhold, særlig Kaldsret, Kirkegods og Tiende; thi Forf. har ikke alene givet os et helt Diplomatarium desangaaende, men tillige en historisk Fremstilling, der omfatter baade de særlig behandlede Landsdele og Danmark i det hele i Tiden efter Reformationen. To andre Skrifter er Led af den diplomatiske Detailforskning, som i de senere Aar her naaet et stort,

maaske for stort Omfang i Sverige og delvis i Finland. Vigtigst er Docent ved Helsingfors Universitet Hjalmar Grohns *Sveriges Politik i förhållande till de federativa rörelserna i Tyskland 1650—58* I—II. (Helsingfors, 1901). Paa Grundlag af meget omfattende Undersøgelser i mange Arkiver og med udtømmende Benyttelse af Litteraturen, fremstiller Forf. de Bestræbelser, der fandt Sted i Tyskland fra Eksekutionsdagen i Nürnberg 1650 til Rhinforbundets Afslutning 1658 for igennem Sammenslutning af Stænderne indbyrdes og ved Tilslutning til Frankrig og Sverige at skabe et Værn for Fredstilstandens Opretholdelse i Riget, og endvidere Sveriges Stilling til disse Bestræbelser; han kommer her til Resultater, der i flere Henseender afviger fra den tidligere Opfattelse, og betoner navnlig, hvorledes Kristina stillede sig meget køligt til de tyske foederative Ideer og Karl Gustav kun ved Hensynet til Sveriges farlige Stilling 1657—58 bragtes til at nærme sig til dem; heller ikke hos ham var der dog, i Modsætning til hvad Tilfældet for Frankrigs Vedkommende var med Mazarin, nogen alvorlig Tanke om at benytte dem til at befæste Sveriges fremtidige Magtstilling i Tyskland, endnu mindre om at modificere sin polsk-nordiske Politik af Hensyn dertil; Forf. betoner dette som et vigtigt Moment til at forklare, hvorledes Indflydelsen Syd for Østersøen efterhaanden gik bort fra Sverige og over til Frankrig. Den samme Tid som Chrohns Skrift behandler J. L. Carlbom i sin Afhandling for Doktorgraden i Upsala: *Magnus Dureels Negotiation i Köpenhamn 1655—57*; ogsaa i dette Arbejde er der nedlagt megen Flid og et betydeligt Arkivarbejde, men det bringer som Helhed ikke nogen Forandring i den tidligere Opfattelse af de resultatløse Underhandlinger om et Forbund mellem Danmark og Sverige i Tiden før Udbrudet af den store Krig 1657. For Sveriges 18de Aarhundrede er Hovedværket den med 6. Del afsluttede 2den Udgave af C. G. Malmström's *Sveriges politiska Historia från konung Karl XII's död till statshöfvingen 1772* (Stockh., 1901); det er en Ære for svensk Litteratur, at dette i alle Maader grundlæggende Arbejde har kunnet udgives paa ny og i en delvis omarbejdet Form. For den følgende

Periode maa det sikkert haabes, at fhv. Rigsarkivar Odhner nu ved sit Otium vil vinde Lejlighed til at afslutte sit store Arbejde om Sveriges Historie under Gustav III, der hidtil i 2 Bind er ført ned til 1787. Langt mere begrænset i Formaal, men dog af betydelig Interesse, er et lille Skrift af Prof. L. Stavenow: *Konung Gustaf III* (Göteborg, 1901). Skriftet gengiver en Række populær-videnskabelige Forelæsninger ved Göteborg Højskole, i Tilslutning til Forf.'s tidligere lignende Arbejde om Frihedstiden. Hvad det tilsigter er mest en psykologisk Vurdering af Kongen, og med megen Glæde læser man den fint forstaaende Analyse af de mange modstridende Elementer i hans Karakter, saaledes som de udvikledes eller vandt Magten i hans Livs forskellige Perioder.

Af *Jahresberichte der Geschichtswissenschaft* er udkommet 22. Aarg., omfattende Litteraturen for 1899 (Berlin, 1901). Danmark er, som tidligere, behandlet af Overlærer Hans Schjøth i Kristiania, Hertugdømmerne af Dr. Ad. Hofmeister.

Prof. Karl Lamprecht i Leipzig, hvis *Deutsche Geschichte*, af hvilken hidtil var udkommet 6 Bind, har vakt saa megen Opmærksomhed og saa megen Strid, har til dette Værk udgivet et første Supplementbind, med Titel: *Zur jüngsten deutschen Vergangenheit* (Berlin, 1902). Det behandler det 19. Aarhundredes Musik, Billedkunst, Poesi og Verdensanskuelser.